

บทคัดย่อ

ในระหว่างที่ผ่านมาโอกาสการลงทุนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวค่อนข้างโดดเด่น จากการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ การลงทุนจากต่างประเทศในลาวที่เพิ่มขึ้น และการออกกฎหมายการลงทุนฉบับปี พ.ศ. 2552 เพื่อให้ให้นักลงทุนในประเทศและนักลงทุนต่างประเทศอยู่ภายใต้กฎหมายการลงทุนฉบับเดียวกันจากที่เคยแยกกันคนละฉบับ โดยงานศึกษาชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ในการ (1) อธิบายแนวโน้มและรูปแบบการลงทุนโดยตรงของไทยในลาว (2) ศึกษาแรงจูงใจในการไปลงทุนโดยตรงของไทยในลาว (3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนโดยตรงของไทยในลาวภายใต้กรอบความได้เปรียบเฉพาะของบริษัท (firm-specific advantages, FSAs) และความได้เปรียบเฉพาะของประเทศหรือภูมิภาค (country-specific advantages, CSAs) หรือ กรอบ FSAs/CSAs (4) นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการลงทุนโดยตรงของไทยในลาว และบรรษัทข้ามชาติไทยที่ลงทุนหรือสนใจเข้าไปลงทุนในลาว

ผลการศึกษาพบว่า

- (1) ในช่วงปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2553 หากพิจารณาจากมูลค่าการลงทุนโดยตรงสะสม (foreign direct investment stocks หรือ FDI stocks) ประเทศไทย จีน และเวียดนาม มีสัดส่วนการลงทุนใกล้เคียงกัน คือ อยู่ที่ร้อยละ 22, 21 และ 18 ตามลำดับ โดินจีนและเวียดนามมีบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจะอยู่ในอุตสาหกรรมหลักๆ คือ การผลิตไฟฟ้า (ร้อยละ 34) เหมืองแร่ (ร้อยละ 26) และภาคบริการ (ร้อยละ 12)
- (2) ในช่วงปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2553 มูลค่าการลงทุนโดยตรงสะสมของไทย (foreign direct investment stocks หรือ FDI stocks) ในลาวส่วนใหญ่จะอยู่ในอุตสาหกรรมหลักๆ คือ การผลิตไฟฟ้า (ร้อยละ 31) เหมืองแร่ (ร้อยละ 24) และภาคบริการ (ร้อยละ 11) ภาคอุตสาหกรรมและงานฝีมือ (ร้อยละ 10) และภาคเกษตร (ร้อยละ 9) พื้นที่การลงทุนส่วนใหญ่อยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์ (ร้อยละ 43) แขวงจำปาสัก (ร้อยละ 27) แขวงคำม่วน (ร้อยละ 12) และแขวงสะหวันนะเขต (ร้อยละ 6) สำหรับประเภทการลงทุนเป็นการลงทุนในลักษณะการร่วมทุน (joint venture) (ร้อยละ 74) และเป็นในลักษณะการเป็นเจ้าของโดยต่างชาติทั้งหมด (wholly foreign owned) (ร้อยละ 26) ในส่วนของรูปแบบการลงทุนเป็นทั้งการลงทุนในลักษณะธุรกิจสัมปทาน (concession business) (ร้อยละ 63) และในลักษณะธุรกิจทั่วไป (general business) (ร้อยละ 37)

- (3) การลงทุนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งถือเป็นประเทศกำลังพัฒนานั้น อาจต้องอาศัยความได้เปรียบเฉพาะของบริษัท (firm-specific advantages, FSAs) และความได้เปรียบเฉพาะของประเทศหรือภูมิภาค (country-specific advantages, CSAs) ในลักษณะที่ต่างจากการลงทุนในประเทศพัฒนาแล้ว
- (4) แรงจูงใจสำคัญของการลงทุนโดยตรงของบริษัทข้ามชาติไทยในลาวคือ แรงจูงทางด้านการแสวงหาตลาด (market seeking motive) ทั้งตลาดในประเทศลาวเองและตลาดในต่างประเทศ และแรงจูงในทางด้านการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ (natural resource-seeking motive)
- (5) ความได้เปรียบเฉพาะของบริษัท (firm-specific advantages, FSAs) ที่จำเป็นสำหรับการลงทุนในลาว คือ ความได้เปรียบในเรื่องของเครือข่ายและความสัมพันธ์ (network and relationship) และความสามารถทางการบริหารจัดการและการยอมรับในตัวสินค้าไทยโดยคนลาว
- (6) สำหรับความได้เปรียบเฉพาะของประเทศหรือภูมิภาค (country-specific advantages, CSAs)
- ในส่วนของความได้เปรียบเฉพาะของประเทศที่เป็นแหล่งทุนซึ่งในที่นี้คือประเทศไทย (Home country-specific advantages) ประเทศไทยควรมีการกำหนดนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศให้ชัดเจน
 - การขาดแคลนทรัพยากรทางธรรมชาติในประเทศไทย และการมีทรัพยากรธรรมชาติในลาว เป็นปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดให้เกิดการลงทุนของบริษัทข้ามชาติไทยในลาวที่มีแรงจูงใจในการลงทุนในการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ (natural resource-seeking motive)
 - ในส่วนของการการลงทุนโดยตรงของบริษัทข้ามชาติไทยในลาวจากแรงจูงใจในการแสวงหาตลาด (market-seeking motive) เกิดจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของลาวจึงทำให้เกิดอุปสงค์ในประเทศในสินค้าและบริการชนิดหรือรูปแบบใหม่ๆ สำหรับตลาดต่างประเทศ บริษัทข้ามชาติเหล่านี้ได้ประโยชน์จากการได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าของลาวจากประเทศต่างๆ เช่น (ระบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร หรือ Generalized System of Preferences, GSP)
 - ในส่วนของความได้เปรียบเฉพาะของประเทศที่รับการลงทุนซึ่งในที่นี้คือประเทศลาว (host country-specific advantages)

- ในส่วนของตลาดปัจจัยการผลิตในลาว พบว่า ลาวยังขาดแคลนแรงงานในทุกประเภท (ทุกระดับฝีมือ) แรงงานในภาคการผลิตมีผลิตภาพการผลิตต่ำ ตลาดทุนในลาวมีขนาดเล็ก มีทรัพยากรที่ดินมาก แต่ยังคงมีปัญหาในเรื่องการจัดการที่ดินดังกล่าว โดยบริษัทข้ามชาติบางแห่งสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้สัมปทานน้อยกว่าที่ระบุไว้ในสัญญา
 - กฎหมายการลงทุนและกฎเกณฑ์การลงทุนในลาว มีการปรับเพื่อให้การลงทุนจากภายในประเทศและการลงทุนจากต่างประเทศเผชิญกับกฎเกณฑ์และสิทธิที่เท่าเทียมกันมากขึ้น และมีการเพิ่มแรงจูงใจในการลงทุนให้มากขึ้น อย่างไรก็ตามลาวเองยังคงมีปัญหาบางประการในการบังคับใช้กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ ดังกล่าว
- ความใกล้เคียงกันของตำแหน่งที่ตั้ง (location proximity) ของไทยและลาว เป็นตัวเสริมความได้เปรียบเฉพาะของบริษัท (firm-specific advantages, FSAs) ของบริษัทข้ามชาติไทย ในส่วนของความสามารถในการกระจายสินค้า (โดยเฉพาะจากลาวมาไทย) และความสามารถในการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต (โดยเฉพาะจากไทยไปลาว)
 - ความใกล้เคียงกันทางภาษาและวัฒนธรรมของไทยและลาว (language and cultural proximity) ของไทยและลาว เป็นตัวเสริมความได้เปรียบเฉพาะของบริษัท (firm-specific advantages, FSAs) ของบริษัทข้ามชาติไทย ในส่วนของความสามารถทางการตลาด (marketing capability) และความสามารถในการจัดการ (management capability)
 - ความใกล้เคียงกันทางสถาบัน (institutional proximity) ของไทยและลาว เป็นตัวเสริมความได้เปรียบเฉพาะของบริษัท (firm-specific advantages, FSAs) ของบริษัทข้ามชาติไทย ในส่วนของความสามารถทางด้านการสร้างเครือข่าย (network capability)
 - ลาวยังคงขาดข้อมูลที่สำคัญบางประการที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์และกำหนดนโยบายด้านการลงทุนของประเทศ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงที่เกิดขึ้นจริง (นอกเหนือจากข้อมูลการลงทุนโดยตรงที่ได้รับการอนุมัติ) จำนวนโครงการที่ยกเลิกหรือยุติการลงทุนในลาว มูลค่าการถอนทุนคืนของการลงทุนโดยเฉพาะการลงทุนจากต่างประเทศ มูลค่าภาษีกำไร ภาษีศุลกากร หรือภาษีต่างๆ ที่ลาวยกเว้นหรือลดให้การลงทุนทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการลงทุน เป็นต้น

Abstract

With investment opportunities in the Lao PDR based on the country economic growth, increasing trend of FDI inflows to the country and new investment promotion law 2009, leveling playing field between domestic and foreign investors, this study aims to (1) explain trends and patterns of outward FDI from Thailand to the Lao PDR; (2) examine motives of outward FDI from Thailand to the Lao PDR.; (3) describe and assess determinants of outward FDI from Thailand to the Lao PDR based on firm-specific-advantages (FSAs) and country-specific advantages (CSAs) framework (or FSAs/CSAs framework); (4) demonstrate policy implications and provide suggestions to related parties including public and/or private organization involved in supporting outward FDI from Thailand and inward FDI in the Lao PDR, and Thai MNEs already invested in or plan to invest in the Lao PDR.

The results of the study show that

- (1) Based on value of investment stock, during 2001 to 2010 (calendar year) Thailand (22%), China (21%), and Vietnam (18%) were key sources of FDI in the Lao PDR, with growing roles of investment from China and Vietnam. Important industry hosting those investment were electricity generation sector (34%), mining sector (26%), service sector (12%)
- (2) Based on value of investment stock, during 1990-2010, majority of investment from Thailand in the Lao PDR are in electricity generating sector (31%), mining sector (24%), service sector (11%), industry and handicraft (10%) and agricultural sector (9%). Investment of Thai MNEs in the Lao PDR are in Vientiane Capital (43%), Champasak province (27%), Khammuan Province (12%) and Savannakhet (6%). In terms of type of investment, there were joint venture type (74%) and wholly foreign owned type (26%). In terms of forms of investment, the investment was in the form of concession business (63%) and general business (37%).
- (3) Investment in the Lao PDR as an emerging country might be required or focused on different firm-specific advantages (FSAs) and country-specific advantages (CSAs) compared to investment in developed countries.
- (4) Important motives of outward FDI from Thailand to the Lao PDR have been market-seeking (domestic and foreign markets) and natural resource-seeking motives.

(5) Key FSAs required for the investment in the Lao PDR are network and relationship advantages, dynamic management capabilities and perception of the Lao PDR on Thai products.

(6) In terms of Key CSAs

- Home-country (Thailand) specific advantages need to be improved were clearer direction on outward FDI policy of the country and measures to support the policy.
- Lack of resource in the home country (Thailand) is one of the key push factor and availability of resource in the host country (the Lao PDR) is one of the key pull factor for Thai MNEs with natural resource seeking motive to invest in the Lao PDR.
- In terms of market seeking motive, economic development in the Lao PDR has created domestic demand on new types of products and services. In terms of foreign markets some firms enjoy benefits from special trade treatment the Lao PDR has received from other countries (such as through the Generalized System of Preferences, GSP).
- In terms of host country (the Lao PDR) specific advantages
 - The Lao PDR factors of production markets situation: inadequate amount of all types (skilled level) of labor and low labor productivity of production workers; small capital market; rich in terms of land resource, however due to some land management problems for some concession firms the land that can actually be used was less than area specified in the concession contracts.
 - Investment laws and regulations have been improved to provide level playing field between foreign and domestic investors and more investment incentives. However, there still exist problems regarding the implementation of those rules and regulations.
- Home and host countries (Thailand and the Lao PDR) location proximity has enhances Thai MNEs FSAs in terms of product distribution capability (especial from the Lao PDR to Thailand) and provide advantages in terms of movement of factor of production (especially from Thailand to the Lao PDR).
- Home and host countries (Thai and the Lao PDR) language and cultural similarity enhances Thai MNEs FSAs in terms of marketing capability and management capability
- Home and host countries (Thailand and the Lao PDR) institutional proximity enhance Thai MNEs FSAs in terms of network capability.
- The Lao PDR still lack some useful data for policy analysis; for example, data of actual investment value vs. approved investment value; number of projects discontinue to invest from the Lao PDR; divesture value, especially from foreign

disinvestment and amount of profit tax and other custom duties exemption or reduction based on investment incentives provided by the government, etc.